پەیامی ڕاچۆ لە ئەو ساڵەی ساڵی ڕابردوو ئەدەبی کوردی لە چەپەری ڕەخنەی ئەدەبیدا

ئەنوەر ئەمین و هەڤاڵانی ڕاپۆرتی ئەدەبی کۆڤاری ڕاچۆ

ئەو ڕاپۆرتەی خوارەوە بریتییە لە ڕاپۆرتی ساڵانەی کۆڤاری ڕاچۆ سەبارەت بە بارودۆخی ئەدەبی کوردی لە ساڵی ڕابردوودا. ئەم ڕاپۆرتە لەسەر بنچینەی ٤٧ وەڵامی پڕکراوە لە نێوان ٢٧ ی ئەی و ٨ ی مانگی ڕابردوودا گەیشتووەتە دەستی ئێمە. ئامانجی ئەم ڕاپۆرتە تەنها ئەوە نییە کە ژمارە و ناوەکان ڕوون بکاتەوە، بەڵکو هەوڵە بۆ ئەوەی بزانرێت ئایا ئەدەبی کوردی لە ساڵی ڕابردوودا چی کرد، کێ کرد، و بۆچی وا کرد.

ئەم ساڵ ٤٢ کتێبی نوێ لە چاپخانەکانی هەولێر و سلێمانی و دهۆک چاپ کران، کە ٣١ یان شێعر بوون و ١١ یان چیرۆک. ئەمە کەمترە لە ساڵی ڕابردوو بە ژمارەی ٧ کتێب، بەڵام ٥ کتێبی شێعر هەن کە لە ساڵی ڕابردوودا چاپ کران بەڵام ساڵی ڕابردوو چاپ نەکران. ئەمە دەرئەنجامی ئەوەیە کە چاپخانەکان زیاتر گرنگی بە کتێبی فۆرمی بچووک دەدەن لە بەرئەوەی کاغەز گرانە و کڕیاران کەمن. ٦ کتێبی شێعر لە لایەن ژنانەوە نووسراون، کە ئەمە ڕێژەیەکی باشە بەراوردکراو لەگەڵ ساڵی ڕابردوودا کە ٣ ژن تەنها بوون.

لە ڕووی ناوەڕۆکەوە، زۆربەی کتێبەکان باسی یادەوەری و شەڕ و کۆچ دەکەن. ٢٤ کتێب لە سەر ئەم تەوەرە نووسراون، کە ئەمە ڕێژەیەکی زۆر گرنگە بە بەراورد لەگەڵ ساڵانی تردا. تەنها ٥ کتێب باسی هەڵبژاردنەکان و سیاسەت دەکەن، کە ئەمە ڕێژەیەکی کەمە بەراورد لەگەڵ ئەو هەموو کێشە سیاسییەی کە هەیە. ئەمە دەری دەخات کە خەڵک حەزی لە ئەدەبە لە کێشە ڕاستەوخۆکان دوورە و دەیەوێت لە ڕێگای ئەدەبەوە هەناسە بدات.

لە بواری چاپکردنەوەی کۆنەوە، ٣ کتێب چاپ کران کە هەموویان لە لایەن کۆمەڵەی ڕۆشنبیری کوردەوە ئامادە کران. ئەمە ڕۆڵێکی گرنگە لە پارێزگاری لە میراتی ئەدەبی کوردی. ٤ وەرگێڕان لە عەرەبی و فارسییەوە کران بۆ سەر کوردی، کە ٢ یان لە لایەن وەرگێڕێکی تازەوە کران کە پێشتر کاری نەکردبوو. ئەمە ئاماژەیە بە ئەوەی کە بازاڕی وەرگێڕان گەشەی کردووە.

لە ڕووی تەمەنی نووسەرانەوە، ٩ نووسەر تەمەنیان لە ژێر ٤٠ ساڵە، ٦ نووسەر لە نێوان ٤٠ و ٦٠ ساڵدان، و ٤ نووسەر لە سەر ٦٠ ساڵن. ئەمە دەری دەخات کە نەوەی نوێ چالاکە و دەیەوێت دەنگی خۆی ببیسترێت. بەڵام ئەو ٤ نووسەرە کۆنەش هێشتا کاریان کردووە و کتێبی نوێیان هەیە کە زۆر باشن لە ڕووی زمانەوە.

ئەنجامی ڕاپۆرتەکە ئەوەمان پێ دەڵێت کە ئەدەبی کوردی لە ساڵی ڕابردوودا بەردەوام بووە لە گەشەکردن، بەڵام بە هێواشی و بە قورسی. کێشەکە لە کەمی کڕیار و کەمی پارەی چاپکردنە. پێویستە حکومەت و ڕێکخراوەکان زیاتر پشتگیری ئەدەب بکەن، چونکە ئەدەب تەنها کتێب نییە، بەڵکو پارێزگاری لە زمانی کوردیشە لە ئەو وڵاتانەی کە دابەشکراوە.

(ئەدەب/ئاژنەی ساڵ و ئەدەبیات)

ڕۆژی دووشەممە ٤ ی ئەیلوول ٢٠٢٣ ــ ئەدەب/ئاژنەی ساڵ و ئەدەبیات

ڕاپۆرتی ساڵانەی کۆڤاری ڕاچۆ سەبارەت بە بارودۆخی ئەدەبی کوردی لە ساڵی ڕابردوودا

٤٢ کتێب لە چاپخانەکانی هەولێر و سلێمانی و دهۆک چاپ کران، ٦ کتێبی شێعر لە لایەن ژنانەوە نووسراون، و ئەدەب لە ڕووی ئەدەبیاتەوە بەردەوامە لە گەشەکردن بەڵام بە هێواشی و بە قورسی

ئەنوەر ئەمین و هەڤاڵانی ڕاپۆرتی ئەدەبی کۆڤاری ڕاچۆ